

Dosarul nr. 2ra-1277/22
2-21099074-01-2ra-12092022

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. P. Harmaniuc)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A.Malfi, I. Țurcan, V. Cotorobai)

ÎNCHEIERE

23 noiembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele completului, judecătorul
Judecătorii

Svetlana Filincova
Victor Burduh
Galina Stratulat

examinând admisibilitatea recursului declarat de Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Tamara Rusu împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale, repararea prejudiciului moral și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău,

c o n s t a t ă:

La 29 iunie 2021, Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova, solicitând constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale privind învinuirea de comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (1) Cod penal, care a durat 6 ani și 9 luni, încasarea prejudiciului moral în sumă de 100000 de lei ca urmare a încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei și a cheltuielilor de asistență juridică suportate.

În motivarea acțiunii, reclamanta a invocat că, la data de 02 octombrie 2014, Inspectoratul de Poliție Rezina a pornit în privința sa urmărirea penală, cauza nr. 20142804630, în baza art. 264 alin. (1) Cod penal, precum că, la data de 19 august 2014 ar fi încălcat regulile de securitate a circulației sau de exploatare a mijloacelor de transport, ceea ce ar fi cauzat, din imprudență, leziuni corporale medii unei persoane terțe. Procuratura Rezina a finalizat urmărirea penală la data de 30 aprilie 2015, întocmind rechizitoriul privind învinuirea sa în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (1) Cod penal, înaintând cauza spre examinare în Judecătoria Orhei, sediul Rezina.

Prin sentința din 24 iulie 2020 a Judecătoriei Orhei, sediul Rezina, menținută prin decizia din 27 ianuarie 2021 a Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău, a fost recunoscută vinovată de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (1) Cod penal, fiind liberată de pedeapsă din motivul intervenirii termenului de prescripție de tragere la răspundere. Totodată, a fost admisă parțial acțiunea civilă, fiind încasat în beneficiul părții vătămate prejudiciul material în mărime de 55742,92

de lei, cheltuieli de judecată în mărime de 400 lei, precum și prejudiciul moral în mărime de 40000 de lei. La înaintarea acțiunii date, Curtea Supremă de Justiție încă nu publicase decizia pe marginea recursului declarat în cauza penală.

Reclamanta a susținut că, a fost pusă sub învinuire oficial la 02 octombrie 2014, iar la adresarea în instanță cu acțiunea dată, nu era o decizie finală în cauza penală, ceea ce constituia o perioadă de 6 ani și 9 luni, perioadă care în contextul jurisprudenței naționale și a CtEDO constituie un termen nerezonabil de examinare a cauzei. Astfel, i-a fost încălcat dreptul la judecarea cauzei într-un termen rezonabil garantat de art. 6 § 1 CEDO.

Având în vedere criteriile de apreciere a noțiunii de termen rezonabil instituite de CtEDO, în jurisprudența sa, cauza nu este una complexă, fiind pornită în temeiul art. 264 alin. (1) Cod penal, pentru o infracțiune mai puțin gravă, iar probatoriul are la bază trei expertize medico-legale și declarațiile unui martor. Tergiversarea examinării cauzei nu poate fi justificată pe criteriul complexității cauzei. Referitor la comportamentul participanților la proces, reclamanta a indicat că, s-a prezentat la toate ședințele, cu excepția uneia, când a fost anunțat cod galben de ninsori. În ceea ce vizează comportamentul autorităților, tergiversarea procesului se datorează perioadelor la care au fost stabilite ședințele în instanța de judecată.

Importanța cauzei este una deosebită pentru ea, or, a pledat nevinovată și a așteptat finalitatea dosarului.

Reclamanta a afirmat că, durata procesului judiciar i-a cauzat stres continuu și suferințe adiacente celor trăite în legătură cu examinarea cauzei penale. Or, examinarea cauzei penale mai bine de șase ani deja este o sancțiune morală care este constrânsă să o suporte, în condițiile în care este o persoană cu grad accentuat de dizabilitate, văduvă și la o vârstă de pensionare. Astfel, a estimat prejudiciul moral la suma de 100000 de lei.

Prin hotărârea din 07 octombrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, s-a respins ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Tamara Rusu împotriva Ministerului Justiției al Republicii Moldova cu privire la constatarea încălcării dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei penale în privința Tamarei Rusu în baza art. 264 alin.(1) Cod penal, compensarea prejudiciului moral estimat la suma de 100000 de lei și a cheltuielilor de judecată.

Prin decizia din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău s-a respins apelul declarat de Tamara Rusu și s-a menținut hotărârea din 07 octombrie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru.

În consolidarea soluției, instanța de apel verificând legalitatea hotărârii contestate în raport cu materialele pricinii și cadrul legal pertinent, a considerat hotărârea primei instanțe întemeiată și legală, iar argumentele apelantei neîntemeiate, reieșind din următoarele.

Odată identificată perioada de referință, aprecierea rezonabilității timpului procedurilor se face potrivit următoarelor criterii: miza pentru reclamant; comportamentul părților în proces și complexitatea cauzei.

În speță, în ceea ce privește complexitatea cauzei, instanța de apel a considerat că, cauza penală de învinuire a Tamarei Rusu în comiterea infracțiunii prevăzută de art. 264 alin. (1) Cod penal este una complexă, având în vedere capătul de învinuire și materialul probator.

Referitor la conduita părților și autorităților naționale, reieșind din raporturile privind modul de respectare a termenului rezonabil la examinarea și judecarea cauzei penale, prezentate de Judecătoria Orhei, sediul Rezina, s-a constatat că, din cumulul de 21 de ședințe de judecată în cadrul cauzei penale, 5 dintre ele au fost amânate la cererea inculpatei și a avocatului acesteia din diverse motive (neprezentare, înaintarea cererii de recuzare, amânare la solicitare).

Cât privește comportamentul instanței de judecată, instanța de apel a reținut că, instanța a dat dovadă de o diligență corespunzătoare, or, odată ce participanții procesului au cerut să dispună pe măsură de realizarea drepturilor lor procedurale prevăzute de Codul de Procedură Penală, iar instanța de judecată deține obligația pozitivă de a nu împiedica și respectiv de a crea condiții egale pentru toți participanții în proces pentru realizarea deplină a acestor drepturi, pornind de la respectarea principiului egalității armelor.

În acest sens, instanța de apel a accentuat că, garantarea și asigurarea dreptului la un proces echitabil, consfințit de art. 6 CEDO și art. 20 din Constituția Republicii Moldova, nu se limitează la examinarea în anumiți termeni a cauzelor, urmând a fi îndeplinite și alte exigențe, cum sunt legalitatea, disponibilitatea și egalitatea în drepturi a părților procesului, contradictorialitatea și, după caz, publicitatea procesului. Or, încălcarea respectivelor principii, doar pentru a asigura sau a obține examinarea cauzei și pronunțarea actului judecătoresc în limitele unui termen prevăzut de lege, va avea un impact mult mai grav și distructibil în sensul asigurării și garantării unui proces echitabil justițiabilului, deoarece simpla examinare a cauzei nu constituie în sine și nu garantează respectarea și îndeplinirea exigențelor impuse pentru procesul echitabil, examinarea fiind doar un element sau aspect al acestui proces.

Instanța de apel s-a referit și la jurisprudența CtEDO, care a statuat că, indiferent de aspectele particulare ale speței deferite spre soluționare, Curtea examinează durata termenului rezonabil în totalitatea acestuia, adică luând în considerare ansamblul procedurii litigioase în fața tuturor instanțelor și gradelor de jurisdicție, pe când pretențiile apelantei/reclamante Tamara Rusu au ca obiect doar examinarea cu depășirea termenului legal a procesului penal, partea oponentă demonstrând că, examinarea îndelungată s-a datorat comportamentului părților, inclusiv a reclamantei/apelante și reprezentantului acesteia, care au solicitat în repetate rânduri amânarea procesului sau nu s-au prezentat la ședințe. Corespunzător, în situația în care dispozițiile Legii nr. 87 din 21 aprilie 2011 se fundamentează pe înaltele standarde recunoscute și elaborate în cadrul Consiliului Europei, estimarea pretinsei încălcări a dreptului de a fi judecat într-un termen rezonabil implicând aplicabilitatea criteriilor speciale prevăzute de jurisprudența CEDO, adică, după cum a fost indicat anterior: complexitatea cauzei, conduita părților în proces, conduita autorităților naționale competente și importanța cauzei și miza pentru cei interesați. Din probatoriul administrat de părți instanța nu a stabilit admiterea unor abateri, erori sau situații de stagnare și inacțiune admise de instanțele de judecată sesizate cu acțiunea formulată de Tamara Rusu, iar termenul în care a fost examinată cauza penală, s-a datorat și a rezultat exclusiv din comportamentul părților.

În concluzie, instanța de apel a relevat și a reiterat corectitudinea instanței de fond, care perfect legal a respins pretenția reclamantei/apelante Tamara Rusu de a fi

constată încălcarea termenului rezonabil la examinarea cauzei penale de învinuire a Tamarei Rusu în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 264 alin. (1) Cod penal, iar în cererea de apel, ultima nu a prezentat probe, motive și situații ce ar răsturna situația și ar fi determinante pentru a combate motivarea instanței de fond. Or, apelanta în cererea de apel a reiterat poziția și motivația sa din cererea de chemare în judecată, practic limitându-se la faptul încălcării de către prima instanță a termenului rezonabil de examinare a cauzei penale. Însă, după cum a indicat anterior, momentul numit nu este și nici nu poate fi unul suficient și determinant pentru a exista și, drept consecință, a constata încălcarea termenului rezonabil la examinarea a cauzei penale. Astfel, simplul fapt că reclamant a considerat că, în cadrul procedurii judiciare anterioare, a fost depășit, în lipsa unor temeuri obiective, termenul rezonabil de examinare a cauzei penale, nu echivalează automat și necondiționat cu existența unei astfel de încălcări admise de instanțele naționale.

Subsecvent soluției de respingere a pretenției de bază privind constatarea încălcării termenului rezonabil de examinare a cauzei penale, instanța de fond corect a decis respingerea și celeilalte pretenții privind obligarea statului la plata despăgubirilor de ordin moral, pretinse a fi suportate de către reclamanta/apelantă în actuala pricină. Or, aceste pretenții derivă din pretenția principală și urmează aceeași soartă, ca și soarta pretenției de bază, adică respingerea ei, ca fiind neîntemeiată.

La 30 august 2022 și la 01 septembrie 2022, Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu, a depus cerere de recurs împotriva deciziei din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu pronunțarea unei noi hotărâri de admitere a acțiunii formulate, constatarea faptului examinării cauzei penale în baza art. 264 alin. (1) Cod penal într-un termen de peste 6 ani și 9 luni, de la data înaintării învinuirii până la adoptarea deciziei finale și irevocabile, 02 octombrie 2014- 08 iulie 2021, constituie un termen nerezonabil de examinare a cauzei și, drept urmare, a fost încălcat dreptul la un proces echitabil, în sensul art. 6 § 1 CEDO și a jurisprudenței CtEDO relevante în materia dreptului la un proces echitabil, încasarea din contul statului, prin intermediul Ministerului Justiției al Republicii Moldova, a prejudiciului moral suportat în sumă de 100000 de lei, drept urmare a încălcării dreptului la un proces echitabil sub aspectul duratei nerezonabile a termenului de examinare a cauzei penale, precum și a cheltuielilor de asistență juridică suportate.

În motivarea recursului s-a invocat că, instanța de judecată nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată și a interpretat eronat legea.

Cu referire la prevederile art. 2 alin.(6) al Legii privind repararea de către stat a prejudiciului cauzat prin încălcarea dreptului la judecarea în termen rezonabil a cauzei sau a dreptului la executarea în termen rezonabil a hotărârii judecătorești nr. 87 din 21 aprilie 2011, (în continuare Legea nr. 87/2011) în raport cu circumstanțele de fapt, recurenta a susținut că, instanța de fond și cea de apel au omis să elucideze circumstanțele relevante cauzei și au interpretat eronat prevederile Legii nr. 87/2011, coroborate cu jurisprudența CtEDO relevantă, fapt ce a dus la adoptarea unei hotărâri pasibile de a fi casată. Or, perioada de timp „rezonabilă” este evaluată printr-o evaluare cumulativă, care implică trei criterii principale (Pretto și alții v. Italia, §§ 30-37): natura și complexitatea cazului; comportamentul reclamantului și comportamentul autorităților.

Instanța de fond a reținut, iar instanța de apel a menținut faptul că, la sediul Rezina al Judecătoriai Orhei, la momentul examinării cauzei penale, era un număr mic de judecători, precum și că completul de judecată s-a schimbat de câteva ori, însă, pentru instanța de fond acest factor obiectiv nu ar constitui un temei de admitere a acțiunii privind constatarea încălcării dreptului la examinarea într-un termen rezonabil a cauzei. În același timp, instanța a evitat să se pronunțe asupra faptului că cauza penală s-a aflat pe rolul Judecătoriai Orhei, sediul Rezina, mai mult de 5 ani, de la 30 aprilie 2015, înregistrarea în instanța de judecată până la data de 24 iulie 2020, pronunțarea sentinței, fără a fi o cauză complexă și fără a avea temeieri de tergiversare. Mai mult, invocarea numărului mic de judecători și al numărului mare de dosare aflat în examinare, nu constituie un temei de tergiversare a procesului. Or, Judecătoria Orhei are în total patru sedii: Orhei, Rezina, Șoldănești, Telenești, în care activau în jur de 20 de judecători.

Instanțele ierarhic inferioare au omis să elucideze pe deplin circumstanțele cauzei și, în special, să dea o evaluare cumulativă a celor trei criterii principale de determinare a duratei rezonabile: natura și complexitatea cazului, comportamentul reclamantului, comportamentul autorităților, conform jurisprudenței CtEDO (a se vedea: Pretto și alții v. Italia, §§30-37), fapt care a dus la o interpretare eronată a Legii nr. 87/2011 și a noțiunii de „termen rezonabil” din conținutul art. 6§1 din CtEDO. Or, apreciate împreună circumstanțele cauzei denotă o încălcare a unui drept fundamental al său, precum și suportarea unui prejudiciu moral enorm, evaluat la suma de 100000 de lei.

Copia recursului declarat, prin scrisoarea datată cu 12 septembrie 2022 (f.d.135) a fost expediată în adresa intimatului și a fost recepționată la 16 septembrie 2022, conform avizului de recepție (f.d.137).

Referință la cererea de recurs, în temeiul art. 439 alin.(2) Cod de procedură civilă, până la data judecării cauzei în ordine de recurs, nu a parvenit.

În conformitate cu prevederile art. 434 alin.(1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Decizia instanței de apel a fost adoptată la 05 mai 2022, iar cererea de recurs a fost depusă la 30 august 2022.

Materialele cauzei atestă expedierea copiei deciziei integrale către participanții la proces la data de 06 iulie 2022, conform scrisorii, inclusiv prin intermediul poștei electronice avocatului recurentei, Marin Postu (f.d.116-117). Astfel, recursul este declarat în termen.

Examinând temeierile recursului declarat de Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră recursul drept inadmisibil din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) Cod de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol prevăd exhaustiv cazurile în care se consideră că normele de drept material sau de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat, iar alin. (4) stipulează că săvârșirea altor încălcări decât cele indicate

la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În temeiul prevederilor art. 433 lit. a) Cod de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art.432 alin.(2), (3) și (4).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu, nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

Astfel, argumentele invocate în recursul declarat se referă la dezacordul părții recurente cu soluția pronunțată de către instanța de apel, însă nu relevă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material, respectiv nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Totodată, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat conform secțiunii II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reiterează că procedura admisibilității constă în verificarea faptului, dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin.(2), (3) și (4) Cod de procedură civilă.

În această ordine de idei, completul Colegiului precizează că, în contextul normelor procedurale din Secțiunea a II-a, Capitolul XXXVIII Cod de procedură civilă, instanța de recurs nu verifică modul de apreciere a probelor de către instanțele de fond și de apel. Forța atribuită unei probe sau alteia, coraportul dintre probe, suficiența probelor și concluziile făcute în urma probațiunii sunt în afara controlului instanței de recurs.

Prin prisma art. 432 alin.(4) Cod de procedură civilă, instanța de recurs poate interveni în materia probațiunii doar sub aspect procedural și anume dacă se invocă faptul că instanța de apel a apreciat în mod arbitrar probele, încălcând în mod flagrant regulile de apreciere a probelor stabilite în art. 130 Cod de procedură civilă, însă din recursul declarat nu rezultă argumentul privind încălcarea flagrantă a regulilor de apreciere a probelor.

În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a relevat în jurisprudența sa constantă, rezultând din prevederile art. 6 § 1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, că nu se impune motivarea în detaliu a unei decizii prin care o instanță de recurs, întemeindu-se pe dispoziții legale specifice, respinge recursul declarat împotriva sentinței pronunțate de o instanță inferioară, ca fiind lipsit de șanse de succes (cauza Rebai și alții contra Franței, Comisia Europeană a Drepturilor Omului, 25 februarie 1995, nr.26561/1995).

În circumstanțele menționate, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a

considera inadmisibil recursul declarat de Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu.

În conformitate cu art. 433 lit. a), art. 440 alin. (1) Cod de procedură civilă, completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Tamara Rusu, reprezentată de avocatul Marin Postu, împotriva deciziei din 05 mai 2022 a Curții de Apel Chișinău.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Svetlana Filincova

Judecătorii

Victor Burduh

Galina Stratulat